

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 12. maja 1880.

Obseg: Glavne napake trtoreje in kletarstva na Dolenjskem. — Na delo! — Ali zadostuje dandanes kmetovalcu, da le po stari navadi kmetuje? (Dal.) — Gospodarske novice. — Doneski k slovanski mitologiji. — Pisma iz Ogerske. — Govor poslanca gosp. Kluna v zbornici poslancev 23. aprila za slovenske srednje šole. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Glavne napake trtoreje in kletarstva na Dolenjskem.

Iz zelo obširnega poročila gosp. R. Dolenca, vodje deželne vino- in sadjerejske šole na Slapu, o njegovem lanskem popotnem podučevanju v trtoreji in kletarstvu po Dolenjskem posnemamo sledeči odlomek.

On piše: Za prvo poglavitno napako dolenjske trtoreje smatrati morem pred vsem čuda slabi trtni nasad, to je, kaj slabe trtne sorte dolenjskih vinogradov. Na Dolenjskem, kakor v severni vinski deželi, bi se morala solnčna gorkota pred vsem, kolikor le moči, s tem izkoristiti, da bi se le prav zgodaj dozoreče grozdne sorte sadile, ne pa ravno nasprotno najkasnejše, kakor: zelenika, lipovšina, kržatna, šopatna, peles, vrhpoljec itd. Med zgodaj dozorečimi izbirati bi se morale pa zopet take, katere se s posebno dobroto vina, ne pa le z veliko množino vina od drugih odlikujejo, ne oziraje na to, ako bi se potem nekoliko manj vina pridelalo. Resnično povem, da me je že skoraj jezilo, ko so me v vsakem kraju, kjer sem o trtoreji podučeval, ter kako za Dolenjsko pripravno sorto grozdja priporočeval, poslušalci koj prašali: „da, gospod, kako velike grojzde pa ima ta sorta?“ Na to sem jim vedno nekoliko pretirano velike grozde na tablo risati moral, da je niso morebiti zaradi bolj majhnih grozdov brez ovinkov „a priori“ zavrgli.

Posebna pozornost nakloniti bi se morala pa še med zgodnjimi, sploh dobro vino dajočimi sortami trt tistim, katere že koj mlademu vinu prijetno vonjavo in pa tudi mastnost ali polni okus podelé, kakor, na primer, so vsi muškati.

Nasad dolenjskih vinogradov postati bi moral z eno besedo čisto drugačen.

Za drugo kaj veliko napako trtoreje dolenjske smatrati moram napačen način pomnožitve trt, združen z napačno zasaditvijo vinogradov samih.

Ta napaka seže v svoji škodi na Dolenjskem kaj globoko, in skoro se še ne misli na to. Napačna pomnožitev in zasaditev trt zmanjša na eni strani vinski pridelek, na drugi pa zniža njegovo dobroto.

Na Dolenjskem, kjer sem bil — v Radečah, Krškem, Kostanjevici, Novomestu, sv. Jožefu pri Novomestu, Št. Rupertu — nisem zapazil več kakor eno samo trtnico (Rebschule), to v Radečah, pri tamošnji

kmetijski podružnici. Prave bilfe ali živice, to je, ukoreničene trtne sajenice, in njih pridobitve se na Dolenjskem — koder sem hodil — še skoro ne poznajo. Da, še celó zasaditve trt s pomočjo ključev se, kakor sem se o tem v Kostanjevici prepričal, Dolenjci prav ne poslužujejo.

Skoro brez izjeme pomnožujejo trte na Dolenjskem po tej poti, da mladike starejših trt zagrubajo, čez eno ali dve leti zopet izkopljejo, od maternega debla odločijo, ter na stalno mesto presadijo. Ta način pomnožitve vinske trte je prvič zelo drag, v veliki meri skoro s koristjo neizvršljiv, in, kar je poglavitna reč, tako zadobljene sajenice nimajo na spodnjih koncih tako imenovanih kronnih korenin, s katerimi bi si zamogle nove trte iz globočine svojo hrano srkati, ampak one imajo le tako imenovane stranske korenike. S stranskimi koreninami izsrkajo pa trte zgornjo rahlo zemljo kaj hitro, potem hočejo zagrubane biti. O vednem zagrubanji trt na Dolenjskem in sosednem Štajarskem sem že zdavno slišal, vendar čemu da se to delo tam redno vsako leto po vinogradih, zdaj tu, zdaj tam izvršuje, mi ni bilo jasno, a zdaj pa mi je. Sicer je vednemu zagrubanji še nekaj vzrok, namreč preplitvo prekopovanje svetá pred zasaditvijo trt. Namesto, da bi se svet en meter globoko prekopal ter tudi obrnil, prekopuje se v najboljšem slučaju komaj 30 centimetrov globoko. V tako plitvo prekopanem svetu pa zopet trta drugači rasti ne more, kakor da si le s stranskimi koreninami naprej pomaga; tako plitvo prekopani svet pa tudi kaj hitro odteče, trte pridejo na vrh, in treba jih je zopet grubati.

Grubanje trt je res v nekaterih vinskih deželah in njih krajih neizogibno, to namreč tam, kjer je površni rodoviti svet kaj plitev. Tak slučaj nahaja se, na pr., na Francoskem v sloveči Šampanji, kjer se pod komaj 60 centimetrov rodovite zemlje sama trda kreda nahaja; toda na Dolenjskem o takem slučaju nikjer sledú ni. Vedno grubanje trt upliva pa tudi na kakovost in dobroto vina le neugodno, kajti grubanje pomladije trte; da pa mlade trte nikdar tako dobrega vina ne dajo kakor stare, je sploh znana stvar.

(Dalje prihodnjič.)

Na delo!

Čas za dejansko poučevanje mladine na ljudskih šolah (med kmeti) v prirodo opisji pričet je. Gotovo je, da od tega pouka bode mladina, kadar v javno živ-

rastline ne, le lucerna, ki ima jako globoko segajoče korenine, je uže lepo visoka in bo posebno v gorkejih krajih kmalo rešila gospodarja krmenske spomladanske zadrege. In zato ostane nemška detelja prva detelja, katere tudi sicer izvrstna, jako tečna, mlečna in zdrava piča, zgodnja grahoršica, katero so najnovejše poskušnje kot novo izvrstno pičo proglasile, ne bode mogla premagati. Dosedaj se za pridelovanje detelje, sploh krme na njivah na Kranjskem komaj 8% rabi, a brez vse skrbi bi smeli $\frac{1}{5}$ toraj 20%, in če hočemo, da bode živina imela pošteno ceno, bomo pravo zadeli, če tudi $\frac{2}{5}$ toraj 40% njivstva odločimo za pridelovanje detelje in sploh krmenskih rastlin, na pr. krmenske pese, zelene turšice, grahoršice, moharja, lupine, seradele, krmenske goršice itd. Tako bomo vpeljali 5letni kolobar, kakoršen je po Holandskem v navadi: 1. leto: krmenska pesa, — 2. leto: ječmen z deteljo, — 3. leto: detelja, — 4. leto: pšenica, po njej zimska grahoršica, katera se kosi v zgodnji naslednji spomladi, in 5. leto: koruza.

Ko bi tedaj namesto, kakor dosedaj 8% njivstva porabili za pridelovanje krmenskih rastlin, 20 ali 40% odločili za to, lahko si moremo misliti veliko množino krme, s katero bi se izdatno pomnožiti moglo število živine.

Njiv ima Kranjska 231.000 oralov. Če torej le 20% odločimo za krmenske rastline, imeli bi tedaj 46.200 oralov in na teh bi se dalo mnogo detelje in krmenske pese pridelati. Računimo le, da bi samo deteljo pridelovali in če je le po 30 centov računimo na oralu, pridelovali bi je v letu 1.386.000 centov več; koliko torej piče več za govedo! Ugovarjal bi mi kedo in rekel: kje pa bomo živež pridelali za domačo porabo? Na to mu le toliko odgovorimo: Na ostalih 80% njivstva, katero pa bo po pomnoženju živinoreji obilno pognojeno in zato tudi obilniše rodilo žito.

Naj bi si vendar enkrat dali naši kmetovalci prepričati, da le v umnem gnojenju imajo pomoč, s katero morejo zemljo prisiliti k večji rodovitnosti. Sicer naj pa posebno oni večji posestniki, ki obdelujejo svoje polje le z najetimi delalci, ne kakor mali kmet, ki dela s svojo družinico, vzamejo v roko svinčnik in naj izračunajo vse, ter tako bodo pogostoma našli, da bi bolj modro storili, če bi pšenico, proso, ajdo na trgu kupovali, namesto da več potrosijo za pridelovanje teh stvari, le za delalce in enako.

Kaj dela modri fabrikant? On prevdarja vse in če vidi, da mu izdelovanje enega blaga ne nosi dobička dovolj, popusti to in se poprime izdelovanja drugega blaga, ali pa neha. Le kmetovalci so tako trdovratni v lastno škodo, da ne marajo sprevideti in prevdariti, dokler se v dolgove ne pogreznejo.

Bojim se, da bom s to razpravo uže predolg in nadležen, toda prevažno vprašanje je ter mi daje nado, da važnost predmeta opraviči mojo obširnost.

Zdaj smo videli, da bi se dalo več (vsaj 4) milijonov centov sena ali njemu enako vrednih drugih krmenskih rastlin na Kranjskem pridelati, po takem pa 50 do 80.000 več goveje živine rediti. Veliko sena bi pa še mogli pridelati, če bi tako senožeti, kakor njive, na katerih bi krmenske rastline pridelovali, obilno gnojili, kar bi uže s tem mogli doseči, če bi skrbniše ravnali z gnojem in z gnojnico. Kako žalostno je pač videti gnojišča nemarno uredjena, na katerih leži siv, splesnel gnoj, iz katerega je zbežal ves amonijak, najtečniji njega obstojni del, le kosti, bi rekel, so ostale, mesa pa ni več! Še slabše se godi z gnojnico; ta se razteka po cestah in nekateri so še tako modri, da jo iz gnojišča odpeljujejo po prekopih na cesto, ki pelje

skoz vas. Če stopiš v tako vas ob deževji, našel boš po celi vasi neko rujavo morje! Koliko tisoč goldinarjev se pač po tej nemarnosti ne pogubi! Al kaj pomagajo vsi spisi in moje jadikovanje! Poduk, poduk in dober zgled je edino, kar tu pomagati more!

(Dalje prihodnjič.)

Glavne napake trtoreje in kletarstva na Dolenjskem.

(Dalje.)

Tretja napaka dolenjske trtoreje je ta, da se tam trte dosti pregosto, čisto neredno in gledé sort trt popolnoma pomešano sadé, in vrh vsega tega pa še, kakor v severni vinorejski deželi — veliko previsoko gojé. Kakor v severnih vinskih deželah izvolitev zgodnjih sort trt kar le mogoče popolno dozorenje grozdja v prvi vrsti podpira, podpira to gotovo koj v drugi vrsti primerni, redni, čisti nasad in pa nizka izgoja trt, pri kateri visi grozdje kar le mogoče blizotal. Da je temu res tako, spričujejo zadostno cele velike vinske dežele. Na Dolenjskem, sosednem Štajarskem in Hrvaškem, kjer je gledé nasadov in izgoje trt v vinogradih vse zelo tako kakor na Dolenjskem, pridelujejo se, kakor znano, ravno taka vina, kakor tam; kakor hitro se pride pa v kraje nizke izgoje, najdejo se tam uže boljša vina, da tudi prav izvrstna. To velja, razume se, vse le v obče rečeno. Jasni dokaz velike važnosti nizke trtne izgoje v severnih vinskih deželah podaja nam pa spodnje Avstrijsko. Ta vinska dežela ima, kakor sem uže rekel in dokazal, trtoreji odločno manj ugodno podnebje kakor Dolenjsko, in vendar se pridelujejo v nji vina, kakoršnih Dolenjska ne premore. Najeminentnejši dokaz, da je temu res tako, podajajo vina viteza Gutmansthala, pridelana na grajščini pri Radečah. Ta vina napravljena so vendar iz najboljših spodnje-avstrijskih sort grozdja, toda kako vino dajejo in to — v boljšem podnebj? — Visoka vzgoja trt na Dolenjskem, kriva je pa še drugim čisto gospodarskim napačnostim, kakor 1) ona zahteva kaj visoke in močne, torej drage kole, — 2) vse obdelovanje je težavnejše, toraj tudi dražje, — 3) veter škoduje lahko veliko bolj, — 4) trte veliko lažje pozebejo, — 5) škodljivi mrčesi imajo veliko več zakotišč, trtne bolezni veliko zavetja itd.

Četrta napaka dolenjske trtoreje obstoji v pre-površnem obdelovanju trt. Gledé obrezovanja trt ni nikjer pravega trdnega pravila najti, kajti nikjer se trte tako ne obrezuje, da bi bilo za pridobitev krepkega lesa za bodočo letino na oni, za pridobitev letine tekočega leta pa na drugi strani skrbnjeno. Za severne vinorejske kraje čez vse koristnega mandanja in skrajšavanja mladja na trtah, katero dozorenje grozdja vendar tako močno podpira se na Dolenjskem še pozna ne. Okopavanje trt, kakor tudi vse drugo obdelovanje zemlje, grubanje ne izvzeto, opravlja se kaj površno.

(Konec prihodnjič.)

Od vremena.

Časnik „Obstgarten“ sadjerejce nekoliko straši s polno luno, ki meseca maja rada s slano posmodi vrte, in polna luna je letos še le proti koncu tega meseca, namreč prihodnji ponedeljek 24. dne maja.

Po skušnjah nekega starega sadjerejca se še le po polni luni meseca maja more pričakovati stanovitno toplo vreme brez mrzlih noči. Letos je to res tako, da

odloči za nadaljno izrejo. Ni čuda, da je naša govedoreja še na nizki stopinji. Naj si sleherni zapomni, da tudi krave morajo biti sposobne za plemenitev in da iz grdih starih „škatelj“ tudi od žlahnih bikov ne bomo izrediti mogli lepih mladičev. Kako zelo je še razširjena navada med živinorejci, da prvega rumenega mleka ne sme dobiti novorojeno tele, ako prav je uže od narave odločeno za sčiščenje črevic mladiča.

Preidimo na svinjerejo. Tudi tu je še dokaj zboljšati, prav tako v konjereji. Kar se tiče čebeloreje, so še veliko premalo razširjeni izvrstni Dzierzonovi ali po njegovem sistemu izdelani čebelni panjovi.

Kako stojimo v sadjereji? Ali imamo uže povsod obilno žlahnega sadja, ali ni še dokaj divjačine, ali niso še zelo zanemarjena sadna drevesa? Ali skrbimo za umno porabo sadja v obilnih sadnih letinah? Kako se še vedno sušé slive, češnje, orehi itd.? Koliko smo pa napredovali v trtoreji in vinokletarstvu? Še vedno kraljujejo slaba trtna pozno zoreča plemena, katera dajo prekislino vino, namesto da bi se umaknila rano zorečim trtnim sortam, kakor so na pr. burgundec, modri zgodnji portugizec itd. Kako se še vedno v novo napravljajo in zasajajo vinogradi! Na kako nizki stopinji je še naše kletarstvo!

No! nadejam se, da sem dovolj važnih vprašanj navedel, katera vsa jasno kličejo kot izdatno pomoč: dajte kmetovalcem poduka! Če res ljubite narod, ki je v ogromni večini poljedelski, skrbite za njega strokovno izomiko, učite ga, da bo moder gospodar, podpiraj ga visoka vlada, ne štedi zboljšati mu njega zemlje po umetnih vredbah rek itd. in srečen bo naš kmetovalec! Nikar ne zapirajte oči, kakor tič štrus, ki glavo zarine v pesek in meni, da ga lovec ne vidi! Preglejmo vendar enkrat, da tako ne bo šlo naprej, da jedro naroda na Kranjskem, to je, kmetijski stan, propada in da če mu ne pomoremo ter ga sposobnega storimo materijalno in duševno, da bo zamogel tekMOVATI z drugimi ptujimi kmetovalci, bo onemogel in propal. Da! kmetijskih šol, sploh kmetijskega poduka je treba, ker dandanes ni dovolj, da kmetovalec po starem dela, — razumen in marljiv mora biti. Iz moje razprave pa je tudi razvidno in mogoče vsaj na večino onih od sl. kmetijskega ministerstva stavljenih vprašanj odgovoriti, kar poskušam v sledečem na kratko posneti.

1. Kakor je razvidno iz mojega spisa, je prav lahko mogoče pomnožiti pridelovanje živinske klaje. Visoka vlada naj le stalno ostane pri sklepu, da bo branila naše živinorejce pred ptujo živino. Prav pa imate „Novice“, da dober poduk bo najprej dovedel naše gospodarje do poskušanj ene ali druge krmenske rastline in srečen uspeh bo potem gotovo slehernega poskuševalca privedel do tega, da bo v obilni meri prideloval take krme. Priporočati pa si dovoljujem, da bi slavna kmetijska družba skrbela za to, da bi vsaj v začetku priredila, kakor sem nasvetoval v spisu „o semenski kupčiji“, glej št. 8. in 9. „Novic“, in preskrbela gospodarje z dobrim, zanesljivo kaljivim semenom in če mogoče, da bi od ministerstva dobila tudi podpore za to, tako da bi zamogla razna krmenska semena (toliko od detelje, kakor od krmenske pese, zimske grahoršice, zimske ogeršice itd.) po znižani ceni oddajati gospodarjem. S tem bi marsikaterega gospodarja dovedla do tega, da bi za mali denar si nekoliko semen vsaj za poskušnjo kupil in ob enem pa bi veliko naravnost pospešila razširjenje krmenskih rastlin, ker žalibog le preveliko je sleparije v semenski kupčiji in če se kmetovalec opehari z nakupom kakega semena, silno težavno je prepričati ga drugi pot, da bi zopet poskusil. Jasno je kot beli dan, da detelja bo morala zvonec nositi v

vrsti krmenskih rastlin, in kako težavno je najti deteljino ali lucernino seme prosto sitne predenice!

Ako hočete res odpreti pot razširjevanju lucerne, oskrbite kranjske gospodarje s čistim deteljnim semenom. Če bo katera subvencija obilni sad obrodila, gotovo bo ona za prospeh te semenske priredbe veliko koristila. Sploh zavračam o tem na moj omenjeni spis „o semenski kupčiji“.

2. K drugi točki dostavljam le kratko: Kjer se nahajajo odpadki sposobni kot nastilski surogat, gotovo je umno to storiti, pa tudi tukaj bo kmetijsk poduk izdaten.

3. Prav tako o tretji točki. Namesto po strnišnem žitu sejati ajdo, katera komaj v 10 letih enkrat povoljno bogato obrodi, katero tako pogostoma v začetku setve suša, pozneje o cvetji pa dež, in kmalu potem jesenska slana pobere, katera pa obilno fosforo-kislih soli iz zemlje poropa, ter zemljo hudo izmolzuje, bodo pač se dali gospodarji prepričati po umnem poduku, da bodo rajši vsejali gosto turšico, katera se pokosi, ko je 2 čevlja visoka in daje zelena prav izvrstno pičo tudi za molzno živino; pa tudi posušena, ker mlada pokošena, in na slamoreznem stroju zrezana bo po zimi živinorejcem ljub primeček na senilniku. Nadejati se je, da bodo naši gospodarji kmalu poprijeli se krmenske pese, katera bo preljub zboljševalen dodatek k zimski slamnati piči, ki je sama za-se zelo pusta. Tudi tu bo dober zgled in napeljava po primernem poduku največ izdala. (Kon. prih.)

Glavne napake trtoreje in kletarstva na Dolenjskem.

(Konec.)

Da se vinogradi po Dolenjskem le prepovršno obdelujejo, je deloma krivo to, da Dolenjci nič kaj pravega orodja za obdelovanje trt nimajo. Skratka rečeno: trtoreja je na Dolenjskem povsod, kjer sem bil, z izginljivo majhno izjemo — blizo Krškega — taka, kakoršna bi ravno biti ne smela. Prav nič preveč ne rečem, ako trdim, da o trtoreji bi mogel sleherni Vipavec Dolenjecem v zgled služiti.

Tudi dolenjsko kletarstvo, žalibog, skoro nič kaj boljše ni, kakor je trtoreja. Pred vsem pomanjkuje na Dolenjskem pravih vinskih kleti, kajti po vinogradih raztrešene „zidanice“ se vendar kleti imenovati ne morejo.

Da se na ločitev belega grozdja od črnega ob trgatvi prav nič ne gleda ali celo malo, to spričuje rdeča barva velike večine dolenjskih vin. Robljanje grozdja, to je ločenje hlastin od jagod, pravilno zaprto kipenje mošta, pravilna naprava črnine, pravilna posprava praznih sodov, — vse to je na Dolenjskem s kaj majhno izjemo nepoznano. Da! še celo presnemanje (pretakanje) vina se vrši zelo površno; večina vinorejcev presnema le po enkrat, pa je tudi mnogo tacihi vinorejcev, kateri še enkratno presnetje za nepotrebno smatrajo. Če se vino dobro obdrži, je prav, — če se pokvari, pa tudi nič ne dé. Res smejeti sem se moral pravi angleški „šeko-jednosti“, s katero so se v nekaterih krajih vinorejci o tem pogovarjali, koliko predlanskega — 1878. pridelka so iztočili. „Koliko si ga ti iztočil, koliko ti?“ — so se pomenkovali. Jaz nisem koj razumel, kaj da hočejo reči z besedo „iztočiti“; razumel sem jo še le potem, ko mi je nek mož razodel, da za „vino iztočiti“ se čep odbije, da izteče vino — po vinogradu, od koder je prišlo. Res kratek proces!

O tehnični porabi kletarskih odpadkov, kakor tropin, droži itd. nisem na Dolenjskem nikjer nič zapazil, razen nekoliko prav neumne naprave kisa ali je-siha. Koliko tropin sem videl po vinogradih ležati, ka-tere so iz tiskalnic kar naravnost ven na dež bile vr-žene! Suma summarum: Kakor trtoreja, tako čepí tudi kletarstvo na Dolenjskem na kaj nizki stopinji, da se kupčija z dolenjskim vinom, to je, s takim, kakoršno se večinoma dandanes pri-deljuje, tudi potem nič kaj oživela ne bode, ako do-lenjska čez vse potrebno železnico dobi, kajti taka vina vzlic inozemstvu niso za kupčijo. Nizka vina so v dandanašnji kupčiji res najpoglavitejša — vide slavonska vina! — al ona ne smejo, kakor Nemec pravi, „Dreimännerweine“ biti.

Gospodarske novice.

Zopet nov sovražnik pšenici.

V severni Ameriki se je po uradnem poročilu on-dašnjega ministerstva notranjih uprav prikazal grozno škodljiv žužek, neka stenica, „Lygaeus leucopterus“ (Angleži ga imenujejo „Chinch-Bug“), ki je v kratkem času nad 1000 milijonov dolarjev škode na pšeničnih poljih, južno od velikih jezer, naredil. — Če je to res-nica, treba, da uže sedaj naša vlada vse stori, da se ta škodljivi mrčes ne pritepe tudi v našo državo; naj le Amerikancem ostane in nam pomaga, da ne bodo z amerikansko pšenico naših sejmov osipali.

Cena žitu in mesu

pada po vsi Evropi zato, ker prihajajo iz Amerike in Avstralije najugodnejša poročila o ondašnji dobri letini in k nam čedalje več mesa in žita dovažajo.

Pri deželni kmetijski šoli v Gutenhofu na Štajarskem so razpisane tri štipendije po 120 gold., tri pa po 100 gold. za leto in dan. Prošnje se vlagajo do 1. avgusta t. l. pri ravnateljstvu te šole, ki je čisto nemška in do katere po takem učenci slovenskih starišev, ki niso nemščine zmožni, nobene pravice nimajo. Štajarska hoče po vsem le biti Nemka in ne pozná Slovencev!!

Tristoletno godovanje cesarske kobilárne

v Lipici in Prestranku na Krasu.

Letošnji binkoštni prazniki so bili našim Krašev-cem prazniki v dvojnem oziru. Binkoštni ponedeljek se je namreč praznoval v Lipici spomin tristoletnice, kajti leta 1580. ustanovil je Karol, nadvojvoda notranje-avstrijski (štajerski, koroški in kranjski), tamkaj c. k. dvorno kobilárno, in drug dan potem je imela tak praz-nik pridružnica v Prestranku.

Teh slovesnosti omenjenih dvornih kobiláren se je udeleževalo ob enem tudi stanovništvo kraško, ker Kraševcem dajete, vzlasti v slabih letinah dvorni ko-bilárni po obče znani milosti cesarski čvrsto podpora. Tudi zdaj je Njega veličanstvo slavnost v Lipici in Prestranku vzvišalo z dokazom svoje milosti, kajti daroval je cesar sosednim občinam znamenito vsoto 2400 gold. in ta najvišji dar je razdelil njih stanovni-kom navzočni višji konjušnik princ Thurn-Taxis, general kónjici.

V Lipici in Prestranku se je praznik začel s slovesno službo božjo; v Lipici je pridigoval kaplan dvorni kobilárni prečastiti gosp. E. Legat, v Pre-stranku pa prečastiti župnik Sajevec iz Slavine, obá v slovenskem jezici; pri veliki maši v Lipici so

asistovali štirje duhovniki iz bližnje okolice, v Pre-stranku župnik iz Hrenovice prečastiti dr. J. Ster-benec. Po službi božji je ogovoril navzočnike princ Thurn-Taxis in odkrile so se spominske plóče ter razdelili novci, v Prestranku kar na mestu, in do-bile so déleže občine: Trnje, Petelinje, Slavina, Koče, Žeje, Rakitnik, Matenja Vas, Brelo, Hrenovice in Gorice. C. kr. okrajni glavar Glo-bočnik iz Postojne je v daljšem slovenskem go-voru zastopnikom omenjenih občin razlagal pomen sve-čanosti in Najvišjega darú. V Lipici in Prestranku je okončal tristoletnico slavnostni obed, na katerega so se tù in tam povabili tudi kmetski občinski zastop-niki. V Prestranku so po obedu možje poprosili g. župnika dr. J. Sterbenca, naj izjavi svetlemu princu prošnjo, da ponižno zahvalo občin za vse milosti in za-gotovilo vednega sporazumevanja s c. kr. dvorno kobi-lárno izročí Njega veličanstvu. — Pri obedu, kjer so se v spomin tega dneva tu in tam delile na bonbónih umeteljno napravljene slike Nju veličanstev, cesarje-viča in njega neveste, napil je princ Thurn-Taxis Njih veličanstvoma in presvetlima zaročencema, in vsa množica mu je navdušeno odzdravila. Dvorni sovétnik vitez Jvoy je napil princu, kateri si je o kobilarnah in nje okolica pridobil mnogo zaslug, dvorni tajnik Auer, pisatelj izvrstne spomenice „Lipica 1580—1880“, ki se je razdelila slavnostnim gostom, napil je na daljni prospeh teh naprav.

V napomnjeni knjižici je vzlasti zanimiva „instruk-cija“ cesarja Leopolda I. leta 1658., kjer je čitati poleg drugega to-le: „Der Capellan (v Lipici) sollte ver-bundten sein... das heilige Evangelium in win-discher Sprach zu expliciren, damit die knecht vnd Hueter auch dem Worte Gottes beywohnen khön-nen.“ — Na drugem mestu tega po vsem temeljito in skrbno sestavljenega popisa dvorne kobilárne in njenih pridružnic navajane so tudi naše „Novice“, in sicer, ko se jemlje v misel zdravilna rastlina „Astra montana“, zdravilo, če koga gad ugrizne, kateri je prej žlahnim Lipičanom delal toliko kvare.

Završujoč to svoje le po večem narisano poročilo obžalujemo, da nimamo prostora, ponavljati vseh lepih in resničnih besed, ki so se govorile v pridigah in go-vorih o visoki pomembí ces. naprave, katero ima za národno gospodarstvo in národno blagostanje,*) in ka-tere so v obilici zbrani lojalni stanovniki iz okolice, oziroma njih zastopniki dobro sprejeli. Dovolj bodi, da povemo: to so bile svečanosti, v Lipici in v Pre-stranku, na vse strani dovršene, in še pozni rodovi bodo pámetili dan 17. in 18. majnika letošnjega leta.

P. pl. Radics.

Ozir po domovini.

Pšateška gora.

S Šenturške gore 13. maja.

Pregovor pravi: „obljuba dela dolg“. Tedaj, če kedo kaj obljubi, se spodobi, da tudi spolni to, kar je

*) Plemenski žrebci in kobile so v Lipici; bilo je po-četkom l. 1880. 6 žebcev plemenjakov in 87 kobil. Ločijo se tri plemena: čisti Lipičani, ki izhajajo od španskih andulu-ških žebcev, čisti Arabci, ter Lipičani mešani z Arabci. Od-stavljena žebeta pošiljajo večidel na Dunaj, in tam jih priva-jajo za voz ali pod sedlo. Žebčekov je zdaj v Prestranku 80 in ravno toliko kobilic na Bilah. Med letom bodo pri-stopili še spet novi odstavljeni iz Lipice. Konji so trdni, zdravi in trpežni. Zató tudi daleč slovó in so jako dragi, ko-likor jih dajo na prodaj. Dveletna žebeta prodajajo po 1200, 1500 gld. in tudi še dražje. Po poročilu „Slov.“